

SH.SEYITOV'TIN «XALQABAD» ROMANÍ LEKSIKASININ SEMANTIKA-STILISTIKALIQ ÖZGESHELIKLERI

Orazimbetova R.M.

Qoraqalpoq davlat universiteti

Sh.Seyitovtin «Xalqabad» romanında jumsalğan sózlerdin semantikalıq qollanılıw ózgesheliklerin úyreniw úlken áhmiyetke iye. Bunday izertlewler jazıwshının dóretiwshiliginin jeke stillik ózgesheligin anıqlawğa, onın sóz tańlaw hám qollanılıw sheberligin belgilewge jaqınan járdem beredi. Jazıwshının qaraqalpaq ádebiy tili sózlik quramının mánilik jaqtan bayıwına qosqan úlesin anıqlawğa sebepshi boladı. Onın shıǵarmasınıń semantikalıq ózgesheligin anıqlawda sózlerdin kóp mániligi, awıspalı mánili sózler, sinonim, antonim, omonim sózler, gónergen sózler hám frazeologizmlerdi úyreniw úlken áhmiyetke iye.

Sózlerdin kóp mániligi. Jazıwshı dóretpesinde sózler tómendegidey kóp mánilik xızmette jumsalğan. Mısallar:

Kelgenlerdin hesh kimnin úyinde túslenbey, Mádiyardın úyinde julınǵan shaytan tawıqqa da barmay, papkalarınan nan shıǵarıp jegeninen-aq óziniń *basınan sıypamaytuǵın* bilgen Qunnazar usınday bir qolaysız qısnıspaqtı sezinip, kúni burın moyıl bolıp qalǵanlıqtan buǵurlım ózin aldırmaǵı desek te, sorpa ishken adamday mańlay teri murnının ústinen tamıp attı [2, 20]. Qudaybergen shundiý bundayda *tamnıń basına* zángiden dambalshań minip jatadıǵı [2, 15]. Atızdın *basına* kelip traktorın toqtattı [2, 99]. Kózler jalań ayaqlarda, *etiklerdin* qayqayǵan *baslarında* [2, 101]. Birinshi mısaldıǵı *bas* sózi óziniń tuwra mánisinde qollanılıp kelgen bolsa, ekinshi mısaldıǵı *bas* sózi «jaydın tóbesi, joqarısı» mánisinde qollanılǵan. Al úshinshi mısaldıǵı bolsa «atızdın sheti» mánisinde qollanılıp, tórtinshi mısaldıǵı «ayaq kiyimnin aldınǵı tárepi» názerde tutılǵan.

Durıs, sende *bet bar*, mende ne *bet...* [2, 112]. Shundiý isten qaytar máhállerde negedur, *kóshe betti* sıpırǵısı, sıltaw tawıp solay qaray shıqqısı kele beretuǵın edi [2, 94]. *Bet* sóziniń qollanılıwı joqarıdaǵı birinshi mısaldıǵı «ar-uyat» mánisinde, ekinshi mısaldıǵı jaydın, imarattın «kóshe tárepi» názerde tutılǵan. Rayonda bizlerdin de sizin *arqańızda* júzimiz tómen bolmasın, - dep, jalınıp-jalpayıp, zorga degende qatal sógiske qayıl etip qalıp edi [2, 109].

Keltirilgen mısaldıǵı *arqa* sózi «abıray, mártebe» mánisinde qollanılıp tur.

- Ha, Qunnazar aǵa, jıqqın ketkennen aman ba! – dedi shoqıytuǵın ǵarǵaday *tamnıń tóbesinen* tasbaqanın moynınday jıyırq-jıyırq moynın sozıp [2, 16].

Tóbe sózi bul mısaldıǵı «jaydın joqarısı» mánisinde qollanılǵan.

Sol Shámshiya Sayımbet suwdır, bir miliciya, taǵı basqalardıń *esiktiń awızına* kelip, attan túsip atırǵanın ayttı [2, 77]. Bul *esiktiń awızında* dize búgip, tikeydi de [2, 99].

Joqarıdaǵı mısallardaǵı *awız* sózi «jaydın aldınǵı tárepi, esiktiń aldın» mánilerinde jumsalǵan.

- *Qoltıqkóldin qoltıǵına* qısılıp, úsh úyli ajım otırǵan eken, men solar menen kelisip keldim [2, 31].

Bul mısaldıǵı *qoltıq* sózi bolsa «Qoltıqkóldin átirapında qonıslanıp otırǵan xalıq» mánilerinde jumsalǵan.

Jazıwshı «Xalqabad» romanında sózlerdin óziniń tuwra mánisi menen qatar, kóp mánilikte qollanılıwınan da sheber paydalanǵanın kóriwimizge boladı. Sózlerin kóp mániligi birqansha usıllar tiykarında ámelge asadı. Solardıń biri metaforalıq usıl bolıp esaplanadı.

a) metaforalar. Sh. Seytov tilinde metaforalar da, metonimiyalar da, sinekdoxalar da estetikalıq talaplarǵa saykes kerekli jerinde qollanǵanın kóriwimizge boladı. Mısallar: Mın aytqan menen fevraldın aqırı, *suwıqtın shaqı* sınǵan [2, 68]. Kóknaqlar, lobiya, máshler jańa *gúlge otırıp*, tarılar teńizdey teńselip atır edi [2, 112]. Kulak – adam emes, eki ayaqlı *haywan* [2, 244].

Keltirilgen mısallardaǵı «malaqaydın qulaǵı», «stoldın mushı», «májnún», «kóldin ultanı», «suwıqtın shaqı», «gúlge otırıp», «haywan» sózleri metaforalıq awısqan mániler kórkem shıǵarma tilin bayıtıp onıń tásirshenlik dárejesiniń kúsheyiwine erisilgen.

Hár kimnin *kewil sarayı* biri birine usamaytuǵın óz aldına bir *sandıq*, sandıq bolǵanda da gási góne-kóksiden ele bátamam tazara qoymaǵan, gási zamannın eń hasıl dúri jıynalǵan sandıqqa megzer edi [1, 15].

Bul jańaǵı oqılǵan wazda men aytqan keńes adamlarının *sanasınıń* kem-kemnen *keńeyip* baratırǵanının ayqın mısalı [2, 50]. Lıykin, meniń *aq suńqarım*, qoldan ushqan *aq kepterim* – aydan arıw Zúbayda janımın meńzesin taba almadım [2, 12].

Joqarıdaǵı mısallardaǵı «kewil sarayı», «sananın keńeyiwi», «aq suńqar», «aq kepter» sóz dizbekleri ulıwma xalıqlıq, biraq qollanılıwda obrazlılıqqa iye metaforalar bolıp yesaplanadı.

Apırmaý, mınaw sonı esime saldı-aw, hár zamanǵa bir zaman degen, bolshoydın iyti qalmaq izime túsip, endi sol *qasqır* ózim bolıp turman [2, 3]. Apırmaý, mınaw sonı esime saldı-aw, hár zamanǵa bir zaman degen, *bolshoydın iyti* qalmaq izime túsip, endi sol *qasqır* ózim bolıp turman [2, 3].

Qara ayǵır isqırıp tartıp turǵanǵa ma, suwıq samal oyaǵınan da, buyaǵınan da húwlep vagonnıń üstindegi Berdikármın urqanatın ushırıp baratır [2, 3]. Basqalar da ayttı, Sayımbet te *sayradı*, oǵan sayraw jır ma [2, 27].

«Pıshaqtın qayrawın tapsań kespeytuǵını joq» dep júrgen Izbasqanǵa ásirese Tolıbay qusaǵan «*ótpes pıshaqların*» «urmasınan burın» bir qayrap alıw burınan ádet, degen menen Tasmańlay adamdı kem sınaytuǵın, durısıraǵı, sınay almaytuǵın adam edi [1, 9].

Keltirilgen mısallardaǵı shıǵarma qaharmanları ózin «qasqır»ǵa, organ xızmetkerlerin «bolshoydın iyti»ne, poezddı «qara ayǵır»ǵa, sol dáwirdegi sanası tómen qaharmanlardı «ótpes pıshaqqa» teńewi jazıwshının sheberliginen

dóregen jeke stillik metaforalar bolıp esaplanadı. Jeke stillik metaforalar da kórkem sóz sheberiniń xalıqlıq tildiń onıń sózlik quramınıń tildiń rawajlanıw nızamlılıqlarına sáykes, sózdiń metaforalasıwı nátiyjesinde kórkem sóz sheberiniń dóretiwsilik uqıplılıǵınan dóregen hám stilistikalıq xızmette paydalanılǵan mánilik stillik qurallarıan ibarat.

á) metonimiýalar. Metonimiýalar da «Xalqabad» romanı tilinde utımlı qollanılǵanlıǵın kóremiz. Mısallar:

Sonnan qorǵanıwdıń ilajın izleskendeý urda tut bilim alıspa, *bilimliniń* úyine gewishlerdi sıpıldatıp juwırıspa [2, 25]. Qatıq kerek pe alsın, másh kerek pe alsın, qarızǵa pul ma, má! – qullası, *sawatliniń* barlıq buyımı górsawattan pitip atır [2, 25]. Qatıq kerek pe alsın, másh kerek pe alsın, qarızǵa pul ma, má! – qullası, *sawatliniń* barlıq buyımı *górsawattan* pitip atır [2, 25]. Joqarıdaǵı mısallarda «bilimli», «sawatlı», «górsawat» sózleri shıǵarma qaharmanlarınıń minez-qulqı, uqıplılıq belgileri bolıp, metonimiýalıq xızmette sheber qollanılǵan.

Soǵan shekem awıl arası künde tintispe, künde qıdırıspa, jurı *«qızıl jaǵalı»*ǵa da úyrenisip qalǵan eken [2, 85]. «Bul kámisiyaǵa qosıp jibergen inkibiniń *jansızı*» dep qapıldı [2, 23]. Bayaǵı jılları Urisayda qurbanlıqqa shalıǵan *náhánlerdi* aytqan sayın Sozanaydıń júregi suwlap [2, 96]. Bul mısallardaǵı «jansız», «náhán» sózleri qaharmanlardıń iyelegen kásibine baylanıslı belgilerdi bildirip, awıspalı metonimiýalıq mánide qollanılǵan.

- *Stalingradtıń* jibergen on altı motorınıń biri bizge tiyse, pax-pax, - dep qumartıp atır bir traktorshı [2, 157].

Galstók taǵıp, «*Erkin qaraqalpaq*» súwretin de basıp edi [2, 108].

«*Pravda*»nı dastanıp oqıp, sonda kórsetilgen jańa jolǵa kókiiregin durıslıp qoyıwdı, óziniń oyındaǵısı menen ondaǵı pikirlerdi salıstırıp júriwdi qanday qıyın-qıstawda da umıtqan adam emes [1, 15].

Predmettiń atı sol zattıń ózin bildiriw ushın jumsalǵan metonimiýalarǵa «Stalingrad», «Erkin qaraqalpaq», «Pravda» sózleri misal bola aladı.

Metonimiýalar shıǵarmanıń tiliniń kórkemligin, názikligin, tásirligin táminlewshi qurallardıń biri. Shıǵarmada qollanılǵan metonimiýalar jazıwshınıń dóretiwsilik uqıplılıǵınan dóregen bolıp, tiykarınan shıǵarma qaharmanlarınıń minez-qulqın, olardıń kásibine baylanıslı belgilerin hám predmettiń atın bildiriw ushın qollanılǵanlıǵın kóremiz.

b) sinekdoxalar. Sóz mánisiniń awıswınıń sinekdoxa usılı da jazıwshınıń “Xalqabad” romanında sheber qollanılǵan. Mısallar:

- Men bunnan kóp jıl ilgeri, áwelha quda, qala berdi ózim sebepti bolıp, bir párshe *jüregimniń jartısınan* júda bolǵan edim, aǵa, - dep gúrsindi [2, 12]. Ol óziniń *qolın* tanımasa da, mórin tanıǵan edi [2, 18]. Sonıń ushın mına otırǵan *qara kózler* házir jaqın jerdegileri túweli menen úylerine qayıtıp, bir saattan qaldırmaı, eski kitaplardı ákelip, usı jerge tapsıradı [2, 24].

- Bir aydan qırta-qırt paxta baslanadı, sonnan burın oqıp qalıń, onnan soń qolıńız tiymey qaladı, - dep qıstastradı Mádiyar *bileklerin* [2, 25].

- Oybay-aw, úsh pravlenie *múshesi* usındamız góy! [2, 29]. Sonıń ushın menshik kerek bolsa, *gegirdek* kerek bolsa, aydıń jariǵı bar [2, 92]. Shuńa oy juwırtıp barıń, oylaytuǵın *kálla* kerek bolıp atır [2, 121]. *Seńseńli, qılqalı, shapanlı jawırınlar* iyin tiresip, *jaltır bas, shaybas, melle bas, aq baslar* zamannıń áhmiyetli bir máselesin másláhátlesip alıwǵa bas qasıp atırǵan bir payıt edi [1, 14].

- Olardıń *qulaǵı* kóp... Seniń qulaǵıńa ne-e bir, qorǵasın quyıldı ma! Sen de kóbeyt *qulaǵıńdı*! [1, 10].

Joqarıdaǵı keltirilgen mısallardaǵı «jüregimniń jartısı», «qol», «qara kózler», «bilek», «múshe», «gegirdek», «kálla», «bas», «Seńseńli», «qılqalı», «shapanlı», «jawırınlar», «qulaq» sózleri arqalı ulıwma adam mánisin bildiriwshi túsiniń ańlatılıp, sinekdoxa xızmetinde qollanılǵan.

«Meniń mınaw turısımda altın uslaǵanıma *jurt* isene me, birew bolmasa birew gúmanlanıp júrer, sonı bir iretlestiriń, inim, ózińiz bolmasańız, mınaw xızmetkerińizdi jumsań», - dep áshirepi etip, oramalǵa orap muqıyatlap júrgen árebeginiń oramın jazdırıp, aldına qoyǵanı... [2, 11]. Usı *jurt* Awǵanıstanǵa awdı góy ilgeride! [2, 363].

Poezd júrip ketkennen soń «*el* joq shıǵar» dep qarasa, anadayda bir tas jay qańqayıp tur [2, 4].

Bul mısallardaǵı «jurt», «el» sózleri arqalı barlıq xalıq emes, eldegi tanıytuǵın adamlar mánisinde jumsalıp qollanılǵan.

Sinonimler. Kórkem shıǵarma ushın sóz mánilerine tiyisli jaǵdaylardıń biri sózdiń sinonimlik mánileri bolıp esaplanadı. Sonıń ushın da tilimizde mánilik jaqtan bir-birine jaqın sózlerdiń toparı kóp. Biraq sol mániles sózlerdiń ózine tán ózgesheligi, ayrıqshalıǵı bolatuǵınlıǵı sózsiz. Bunday sinonimlik mániler shıǵarma tiliniń kórkemligin hám obrazlardıń ózinsheligin támiyinlewde úlken áhmiyetke iye boladı. [6, 61]. Sh. Seytov dóretiwsiligi ayrıqsha óziniń milliy ózgesheligi menen ayrılıp turadı. Onıń shıǵarmaları qaraqalpaq tiliniń bay leksikalıq baylıǵınan sheberlik penen paydalana alıwı menen stillik jaqtan ózgeshelikke iye. Mısalı: 1. Nege *sóylemeýseń lal bolıp* qaldıńba? [1,10]. 2. Házirshe mayday bolsa da bir *jábdilesip* ala bereyik, soń *biriktiriw* qıyın emes,-dep atır edi baǵanaǵı Sayimbet [1,15]. 3. Izbasqan, ádep, *hayran qaldı*, soń *ájeplendi* [1, 84]. 4.Orıssha oqıtqanı qalay! Meshitte orıssha oqıtıp bola ma! Onda gılti bermeymen, *el* sheshsin.

Joqarıda keltirilgen mısallardaǵı “sóylemew-lal bolıp qalıw”, “biriktiriw-jábdilesiw”, “hayran qalıw-ájepleniw”, “el-xalıq” sózleriniń mánileri bir-birine jaqın. Degen menen bul sózler jazıwshı tárepinen eki mánilik ottenok penen qollanıp tur hám bir-biri menen mánilesliǵı boyınsha birlesip kele aladı. Biraq olardıń uluwma mánisi ortaq bolǵanı menen birewinde bar máni ayrıqshalıǵı ekinshisinen tabılmaıtuǵını ózinen-ózi belgili bolıp turǵanday seziledi.

Al qaraqalpaq tilindegi sinonimlerdi mánisi jaǵınan bir-birine jaqın bolǵanı menen olardı qálegen jerde almastırıp qollanıp kete beretuǵın sózler dep qarawǵa bolmaydı. Olar tek bir-biri menen bir mánilesliǵı jaǵınan birlesip keletuǵın bolsa, al olar ushın uluwma máni ortaq bolǵanı menen olardıń hár biri ózinshe ózgeshelikke iye bolıp otıradı. “Xalqabad” romanındaǵı bazı bir sózler qálegen jayda da bir-biriniń sinonimi bolıp kele beredi. Olar jeke turǵanda da, tekst ishinde de sinonim bolıp turatuǵınlıǵı sezilip turadı. Mısalı: Nashar tuqımına názerim túspegenine neshe jıl boldı eken...-dep *barmaǵın* búgip esaplay basladı [3,15]. Shıra óshken soń da *sawsaqların* qabırǵalarında oynatıp: “azıp

ketipseñ kempir” dedi [3, 97]. Kózine tağı tútini burqırağan zawıt yeleslep, qıyalğa berilip júrgeninde *ádep*, aldapsuwap, Allash degen batıraktı óltirtti. –Sol oyınğa *dáslep* kirgeni eken, soñ basın tartıp alıwdı oylayman degeninshe qorqıtıp-úrkitip-aq bir-eki, húkimet bilse atıp jibergendeıy qılmıstı isletip tasladı [3, 9].

Mısallarda keltirilgen “barmaq-sawsaq”, “ádep-dáslep” sinonim sózleri jeke turıp ta sinonim bola aladı. Al, romanda qollanılğan gey para sózler tek anaw yamasa mınaw konteksttiń ishinde belgili bir mánisinde ǵana ekinshi sóz benen sinonim bola aladı. Mısalı: Basqalar da *ayttı*, Sayımbette *sayradı*, oǵan sayraw jır ma [3, 27]. Qurban qáhári qattı jadıraǵan jazınan túnergen qısı kóptey kórinetuǵın qayǵısın da, súyinishin de kópke ayta bermeytuǵın, *az sózli* sózge olaq, kóterip soqqayı basım, *tuyıq adam* [3, 39]. Mısallarda keltirilgen “aytıw-sayraw”, “az sózli-tuyıq” sózleri sózdiń kóp mánili, awıspalı mánileri tiykarında payda bolǵan sinonimlerden esaplanadı.

Tilimizdegi sinonimler jasalıwı jaǵınan kóp ǵana ishki zańlılıqlarǵa iye. Sinonimlerdiń ádewir bólegin frazeologiyalıq sóz dizbeklerinen jasalǵan sinonimler quraydı. “Xalqabad” romanında da frazeologiyalıq sóz dizbeklerinen jasalǵan sinonimler kóp qollanılǵanlıǵınıń gúwası bolamız. Bunday sinonimlerdiń ayırıqshalıǵı jay sózlerge qaraǵanda ótkir seziledi. Mısalı: Házir negedur, sonıń baǵınbaytuǵını da, tuwmaytuǵını da, esine túsip atır, esine túsken sayın *jinin turıstırıp, ashıwın keltirip* atır [3, 91]. 2. Mańlayın quraqlı dastıqqa berip, dústómenine jatırǵan Tolıbay tım-tırıs usıladı oylap atır, biraq, xatlanbaytuǵın bolıp shıqsam she, meniń bay degen tuqımında bolǵan emes, peshanam menen qabaq jarıp tapqan malımda kimniń haqı bar, jurt *qol qabartıp* tapsa, men *mańlay sızlatıp* taptım [1, 37]. *Kórgen-bilgenin jazdırmaytuǵın qatıqulaqlıǵı* tağı bar [1, 15].

Bul frazeologiyalıq sinonimlerdiń emocionallıq mánisi jay sózden bolǵan jubaylardıń mánisine qaraǵanda oǵada ótkir ekenligi belgili. Sonlıqtan da “Xalqabad” romanında frazeologiyalıq sinonimler ayırıqsha orın iyeleydi. Sol arqalı Sh.Seytov aytayın degen pikiriniń obrazlılıǵına erisken. Frazeologiyalıq sinonimlerde absolyut sinonimiya bolmaydı. Mánisi óz-ara teppe-teń keletuǵın frazeologiyalıq sinonimler tilde az ushırasadı.

“Xalqabad” romanında ayırım sinonim sózlerdiń basqa tilden kirgen jubayların tawıp sheber qollanǵanın kóremiz. Mısalı: - Men *nızamǵa* ǵılap isletpeymen! – dep kerekli boldı Jaqan. – Meyli *zákuni* menen-aq júre bereyik [2, 76]. Izbasqan ataman Filchepte júz bası bolǵanında siz oǵan *atqosshı* yaǵnıy *adyutant* bolǵansız [2, 86]. Bunda jazıwshı dáwir koloritin beriwde hám qaharmannıń xarakterin jaratıwda sırttan kirgen sózlerdi orınlı paydalanǵanın kóremiz.

АДЕБИЯТЛАР

1. Бекбергенов А. Қарақалпақ тили стилистикасы. – Нөкис, 1990.
2. Бердимуратов Е. Хәзирги заман қарақалпақ тилинің лексикологиясы. – Нөкис, «Қарақалпақстан». 1968.
3. Бердимуратов Е. Әдебий тилдің функциональ стильлеринің раўажланыўы менен қарақалпақ тили лексикасының раўажланыўы. – Нөкис, 1973.
4. Бердимуратов Е. Хәзирги қарақалпақ тили. Лексикология. – Нөкис, 1994.
5. Dáwletov A. Til bilimi tiykarları. – Nókis, 2013.
6. Календеров М. Қарақалпақ тилиндеги синонимлердің грамматикалық, структуралық хәм лексика-семантикалық өзгешеликери. – Нөкис, «Қарақалпақстан» 1989.
7. Ш.Сейитов «ХАЛҚАБАД» – Нөкис, «Қарақалпақстан» 1981.

Sh.Seyitovtiń «Xalqabad» romani leksikasiniń semantika-stilistikaliq ózgeshelikleri

Rezyume. Maqalada Sh.Seyitovtiń «Xalqabad» shıǵarmasınıń semantikalıq ózgesheligin anıqlawda sózlerdiń kóp mániligi, sinonim, antonim, omonim sózler, gónergen sózler hám frazeologizmlerdi úyreniwdiń áhmiyeti analiz qılınadı.

Tayanış sózler: sinonimler, metonimiyalar, sinekdoxalar, sózlerdiń kóp mániligi, antonim, omonim sózler.

Sh.Seyitovning «Xalqabad» romani leksikasining semantik-stilistik xususiyatlari

Rezyume. Maqolada Sh.Seyitovning «Xalqabad» asarining semantik xususiyatini anıqlashda soʻzlarning koʻp manoligi, sinonim, antonim, omonim soʻzlar, eskirgan soʻzlar va frazeologizmlarni urganishning ahamiyati tahlil qilinadi.

Tayanch iboralar: sinonimlar, metonimiyalar, sinekdoxalar, soʻzlarning koʻp maʼnoligi, antonim, omonim soʻzlar.

Семантико-стилистические особенности лексики романа Ш. Сеитова «Халкабад».

Резюме. В статье анализируется значение изучения многозначности слов, синонимов, антонимов, омонимов, устаревших слов и фразеологии в определении смысловых особенностей произведения Ш. Сеитова «Халкабад»

Ключевые слова: синонимы, метонимии, синекдоха, множественность значений слов, антонимы, омонимы.

Semantic and stylistic features of the vocabulary of Sh. Seitov's novel "Khalkabad".

Summary. The article analyzes the importance of studying the polysemy of words, synonyms, antonyms, homonyms, obsolete words and phraseology in determining the semantic features of Sh. Seitov's work "Khalkabad".

Key words: synonyms, metonymy, synecdoche, plural meanings of words, antonyms, homonyms.

ҚАХАРМАНЛЫҚ ДӘСТАНЛАР ТИЛИНДЕ ПАРОНОМАЗИЯ

Қдырбаева У.

Қарақалпақ мәмлекетлик университети

Сеслик дүзилісі хәм айтылыуы жағынан өз ара жақын болған, бирақ мәнилері бир-биринен парық қылатуғын сөзлер паронимлер делинеди. «Пароним» термини ең дәслеп Аристотель тәрәпинен жасалма сөз сыпатында усынылған. Тил билиминде паронимлерди басқа тил бирліклері (омоним, квазиомоним хәм сөз вариантлары) нен ажыратып билиў үлкен әхмийетке ийе. Себеби, олар өз-ара уқсас болған басқа-басқа бирліклер есапланады. Бул бирліклердиң ортасына анық шегара қойыў ушын ең дәслеп оларға тән болған жеке қәсийетлерин үйренип шығыў лазым.

Қарақалпақ тилиндеги сөзлердиң қурамында ушырасатуғын бир сес арқалы парықланыў барлық орынларда да паронимлерди пайда ете бермейди. Себеби, бундай жағдайда бир сес пенен ажыралып туратуғын

(бас-қас-тас-жас хәм т.б.) барлық сөзлерди паронимлер деп қарауға тууры келетүгін еди. Тилде бундай жуплықларды квазиомонимлер деп атайды. Квазиомонимлер курамындағы бир фонема жәрдемінде парықланатуғын сөзлер есапланады:

Камап қойды **тақырға**, / Азап берди **пақырға** («Қырық қыз» дәстаны, 36-бет).

Бунда «тақыр» хәм «пақыр» сөзлериндеги мәни айырыуға хызмет етип келген «т» хәм «п» фонемаларында жақынлық жоқ. Сол себептен де тилдеги бундай бир фонема жәрдемінде өзгерип келген сөзлердиң барлығы пароним бола бермейди.

Паронимлер менен омонимлер де өз ара ұқсас бирликлер саналады. «Омоним (әйjemги грекше *homos* – бирдей + *опута* – атама) – айтылыуы бирдей, бирақ мәнилери хәр түрли болған сөз. Ол қолланылыуына қарап толық омоним (омофон) хәм толық емес омоним (омограф) болып бөлинеди» [1.234]. Омонимия аўызеки сөйлеу процесинде жийи ушырасатуғын кубылыс болып, жазылыуы хәм айтылыуында дерлик өзгешелик көринбейди. Оларды бир-биринен ажыратууда интонация басшылыққа алынады.

Тойға барсаң бурын **бар**,

Бурын барсаң орын **бар** («Едиге» дәстаны, 55-бет).

Бунда дәслепки «бар» сөзи фейил сөз шақабынан болып, тийкарынан ис-хәрекетти билдирип келген. Екинши қатарда қолланылған «бар» сөзи баянлауышлық сөз шақабынан болып, бир нәрсениң бар екенлигин билдириу ушын жумсалған. Омонимлердиң паронимлерден тийкарғы өзгешелиги омоним сөзлер жазыуда бирдей жазылады.

Сөз вариантлары да формасы жағынан паронимлерге жүда жақын болып, көпшилик орынларда оларды алжастыруу жағдайлары көп ушырасады. «Сөз вариантлары төмендегидей үш түрли белги арқалы ажыратылады: а) түбирде ортақ ұқсаслық болыуы шәрт; ә) лексика-семантикалық жақтан улыұмалық (ұқсаслық) мәни сақланыуы керек; б) сеслик өзгерислер сөздиң семантикасына тәсир етпеуи тийис» [2.5]. Паронимлер бир сөз шақабына тийисли болған бир неше сөзлер болса, ал сөз вариантлары болса бир лексеманың хәр түрли формасы болып есапланады. Мәселен, **батыр** – **батыл**.

«**Батыр** – ер жүрекли, күшли, қайсар, батыл, қорқпайтуғын, қахарман» (ҚҚТС т. 2. 15-бет).

«**Батыл** – қайтпайтуғын, тайсалмайтуғын, тайынбайтуғын, ғайрат, қайсар, ер жүрекли, күшли» (ҚҚТС т. 2. 13-бет).

– Хәй, Гүлайым, Гүлайым,

Батырман деп жүрсең бе,

Батылман деп жүрсең бе («Қырық қыз» дәстаны, 155-бет).

«Батыр» хәм «батыл» сөзлери айтылыуы жағынан паронимге ұқсас

болғаны менен екеуи де бирдей мәни аңлатуышы бир сөздиң вариантлары есапланады.

«Паронимлер (грекше *para* – жанында + *опута* – атама) фонетикалық

курамы басқа-басқа, айтылыуында ғана ұқсас, жақын болып қалатуғын сөзлер» [3.85].

XX әсирдиң орталарынан баслап көп ғана тилши илимпазлар паронимия кубылысына дыққат қарата баслады. «Паронимия мәселеси академик В.В.Виноградовтың мийнетинде, О.С.Ахманованың лексикологиялық изертлеулеринде, Д.Н.Розентальдың стилистика хәм басқа да бағдардағы мийнетлеринде берилген» [4.161]. 1984-жылы О.В.Вишнякова авторлығында «Рус тили паронимлер сөзлиги» жарық көрди. Сөзлик 1000 ға жақын паронимлерди өз ишине алған болып, онда төмендегиде анықлама берген: «Паронимлер – айтылыуы, лексикалық хәм грамматикалық дереги хәм түбирлериниң тууысқанлығы бойынша ұқсас түрли мәнидеги сөзлер болып, сеслик ұқсаслық сөйлеуде олардың араласыуына алып келеди» [5.14].

Көп жыллық илимий изертлеулер нәтийжесинде 2003-жылы В.И.Красных авторлығында «Рус тили паронимлериниң түсіндірме сөзлиги» жәрияланды. Сөзлик 2600 ден аслам паронимлерди өз ишине жәмлеген.

Рус тил билиминдеги изертлеулерде паронимлер еки түрли бағдарда үйренілген. Олардың бир топары паронимлерге этимологиялық жақтан түбирлес болған сөзлерди ғана киргизсе, ал екинши топары айтылыуы жағынан ұқсас болған барлық сөзлерди паронимлер сыпатында танийды.

Паронимия мәселеси өзбек тил билиминде де белгили дәрежеде үйренілген болып, А. Маъруфов тәрәпинен 1974-жылы баспадан шығарылған паронимлер сөзлиги айрықша дыққатқа ылайық. Автор өз сөзлигинде паронимлерге төмендегиде анықлама берген: «Паронимлер айтылыуы ұқсаслығы, морфемалық курамының дерлик жақынлығы себепли жазыуда алжастыруу мүмкин болған, уйкаста, сондай-ақ сөз ойынында қолланылатуғын басқа-басқа мәнидеги сөзлер есапланады» [6.2]. Сөзликте өзбек тилиндеги пароним сөзлер, олардың хәр бириниң мәнилери хәм көркем шығармалардан алынған мысаллар берилген.

«Тил бирликлериниң айтылыуындағы ұқсаслық, толық яки белгили дәрежеде жақынлығы паронимлерди белгилеу ушын тийкар болады. Паронимиялық қатнастағы лексикалық бирликлер курамы бойынша неше фонемалы болыуына карамастан, белгили бир фонема паронимиялық қатар пайда ететүгін лексемаларды анықлау ушын хызмет етеди. Олардың айырмашылығын билдиретуғын фонема хәр түрли хәриплер менен жазылады» [7.87]. Паронимлерди аўызеки сөйлеу процесинде ажыратуу қыйын болғаны менен, жазыу арқалы оларды анықлау мүмкин. Бунда бир фонема өзгеріуи менен пүткіл сөз мәниси өзгереді. Ол дауыссыз фонема яки дауыссыз фонема болыуы да мүмкин. Усы өзгешелиги есапқа алынып дауыссызлар паронимиясы, дауыссызлар паронимиясы яки аралас паронимия деп бөлип үйреніледі.

Рус тил билиминдеги көп ғана илимий мийнетлерде паронимлерге бир сөз шақабына тийисли хәм түбири бирдей болған сөзлерди киргизсе, өзбек тил билиминде тек ғана түбирлес сөзлерди алып қоймастан, ал еситилиуи бир-бирине ұқсас болған түбири хәр қыйлы сөзлерди де паронимлердиң қатарына киргизеди.

Паронимия, паронамазия мәселелери қарақалпақ тил билиминде еле арнаўлы түрде үйренілмеген болып, тек айырым мийнетлерде қысқаша түсиник берип өтилген. «Паронимия көркем текстте сеслик уйқаслыққа, тәкирарланыўға тийкарланған фонетикалық қубылыс болыў менен бирге, семантика менен де тығыз байланысly. Лингвопоэтикада сәулелендириў планы ямаса формалық дүзилиси бойынша белгили бир дәрежедеги уқсаслыққа ийе болған сөзлер пароним сыпатында қаралып анализленеди» [8.34].

Паронимлер көркем әдебият тилинде белгили мақсетлерде қолланылатуғын стилистикалық курал есапланады. Қарақалпақ қахарманлық дәстанлары «Алпамыс», «Қырық қыз» хәм «Едиге» дәстанлары тилинде де паронимлерден шебер пайдаланылған. Олар пикирди көркем баянлаў, қахарман характерин ашып бериў хәм тыңлаўшыға эстетикалық заўық бериў мақсетлеринде қолланылған. Мысалы, **жаман** – **шабан** пароними:

Жақсымекен, **жаман** ба?

Жүйрикпекен, **шабан** ба? («Алпамыс» дәстаны 19-бет)

Жаман – сапасы төмен, сапасы пәс (ҚҚТС. т.3. 316-бет).

Шабан – тез шаппайтуғын, әстен қыймылдайтуғын мәнисинде.

«Жаман» хәм «шабан» паронимлериниң тек дүзилиси уқсас болып қалмастан, мәнилик жақтан да жақынлық сезиледи. Себеби, булар белгили бир предметтиң сапасын билдириўши келбетлик сөзлер болып, екеўинде де сапаның төмен екенлиги билдирилген. Бул мысалдың өзи-ақ паронимлердиң сүўретлеў планының кең мүмкиншиликке ийе екенлигин көрсетеди.

Сөзлерди пароним деп таныўымыз ушын олар белгили бир жақынлыққа, уқсаслыққа ийе болыўы лазым. «Бундай уқсаслық, әдетте, хәр еки (яки үш) лексема қурамындағы сеслердиң физикалық-акустикалық жақынлығынан келип шығады» [9.181]. Мәселен, **дузақ** – **дозақ**. Бул еки сөз қурамындағы бес сестен төртеўи бирдей фонемлар болып, тек бир сес өзгериўи менен паронимлерди пайда етип келген. Бундағы «у» хәм «о» фонемаларын үйренип қарағанымызда:

- даўысly сес;
- жуўан даўысly;
- еринлик даўысly;
- артикуляциялық жақтан – еки сес те тил арты;
- акустикалық жақтан – еки сес те ең төмен жийлик (800-1110 gts) ке ийе;

Демек, **дузақ** хәм **дозақ** сөзлериндеги мәни айырып келген «у» хәм «о» фонемалары артикуляциялық хәм акустикалық жақтан бир-бирине жүдә жақын сеслер. Соның менен бирге, **дузақ** хәм **дозақ** сөзлери айтылыўы уқсас, бир сөз шақабына тийисли, мәнилери басқа-басқа сөзлер есапланады.

Дузақ – қус яки басқа аўланатуғын хайўанларды тутыў ушын әдетте жиңишке сыртпақтан исленген қурылма (ҚҚТС. т. 3.192-бет).

Дозақ – 1. диний көзқарасларға қарай: қайтыс болған, диний талапларды орынламаған гүнакар бенделер ақыретте мәңги азапланатуғын жер, жәхәннем. 2. аўыс. Адамды артықша азап-ақыбет хәм мүшкил аўхалға салатуғын жағдай, шараят, ҳалат (ҚҚТС. т.3. 177-бет).

Салды мойнын **дузаққа**,

Қайтып шықпас етти де,

Таслады саққа **дозаққа** («Қырық қыз» дәтаны 36-бет).

Жоқарыда көрсетилген пикирлердиң барлығы «**дузақ**» хәм «**дозақ**» сөзлериниң пароним екенлигин дәлиллейди. Бул паронимлер жыраўлар тәрәпинен тек уйқасты тәмийинлеў мақсетинде қолланылмастан, бәлким олардың арасында өз ара мәнилик байланыслар да шебер ашып берилген. Яғный, «**дузақ**» хәм «**дозақ**» паронимлериниң ортасындағы мәнилик байланыс сонда, оған түскен адамлар азапланады, жаны қыйналады.

Паронимлер де басқа лексикалық бирликлер сыяқлы белгили бир стилистикалық имканиятларға ийе болып, олардан орынлы пайдаланылғанда көркем дәрәтпениң эмоциональ-экспрессивлиги артады. Усындай мақсетлерде паронимлер ерте дәўирден баслап халық аўызеси дәрәтпеси болған дәстанлар тилинде жийи қолланылған.

Көл – **хөл** пароними:

Көл – айланасы тәбийғый ямаса жасалмалы түрде туйықланып суў жатқан жер (ҚҚТС т. 4. 208-бет).

Хөл – ығал, жас, ызғар (ҚҚТС. т.7. 391- бет).

Дәстанлар тилинде көп қайталанатуғын «Хаўа жаўсын айдын көллер хөл болсын» қатарлары тиккелей қарақалпақлардың тарийхы, халықтың жасаў турмыс-тәризинен бахалы мағлыўматлар береді. Халық арасында сапарға атланған адамнан жол болсын сораў дәстүри ерте дәўирлерден-ақ қәлиплескен болып, ол дәстанлар тилинде қарапайым сөзлер менен берилместен, тилек билдириў мәнилери поэзиялық қосық қатарларына шеберлик пенен сиңдирилген:

Хаўа жаўсын, айдын **көллер хөл** болсын,

Жылдан-жылға кем дәўлетиң мол болсын («Алпамыс» дәстаны 16-бет, «Едиге» дәстаны 11-бет).

Бунда «көл» хәм «хөл» пароними берилип, бул еки сөзде де тийкарынан суў менен байланысly болған улыўмалық мәни сезиледи. Ерте дәўирлерде халқымыздың күн көриси тийкарынан дийқаншылық хәм шарўашылық пенен тиккелей байланысly болған. «Хаўа жаўсын айдын көллер хөл болсын» деп жаўынның көп жаўыўы нәтийжесинде халықтың қырманының мол болыўы нийет етилген.

«Паронимлердиң тилде, әсиресе көркем әдебият тилинде өзине тән стильлик әхмийети бар: паронимлердиң сеслик қурамындағы уқсаслық, бир-бирине жақынлық форма нейтрализациясына алып келеди, нәтийжеде айырым адамлар тилинде оны парықлай алмаў ҳалатлары жүз береді. Бул жағдайды аңлаған

жазыўшылар, шайырлар яки драматурглер паронимлерден образ яки персонажлардың руўхый дүньясын, тил дәрежесин образлы етип сүүретлеў мақсетинде пайдаланады. Бул жағдай тил билиминде паронимизация деп аталады» [9.183].

Харын – қарын.

Харын – шаршаған мәнисинде. Харыў – шаршаў, болдырыў, диңкеси қурыў (ҚҚТС. т.7. 375-бет).

Қар – суўық күнлерде, әсиресе қыста жаўатуғын кристалл сыяқлы түрли формадағы ақ түсли атмосфералық жаўын хәм соның жер бетин жаўып жататуғын жыйынтығы (ҚҚТС. т.4. 346-бет).

Өзиндей дос алар мәртлердиң **харын**,

Қалдырмай басаман таўлардың **қарын** («Қырық қыз» дәстаны 30-бет).

Келтирилген мысалда «харын» хәм «қарын» паронимлерин қолланыў арқалы қосық қатарларындағы уйқас тәмийинленген. Паронимнен саналы түрде пайдаланылғанда, оқыўшының еслеп қалыўы ушын қолайлы болған жағымлы қатарлар жаратылады хәм санасына тәсир етиў мүмкиншилигин береді.

«Паронимизация (грекше *para* жақын хәм *onyma* атайман) – сеслик яки дүзиліси жағынан уқсас сөзлерди бирлестіріўден ибарат стилистикалық қурал» [10.446]. Уқсас сөзлерди таўып қолланыныў арқалы шығарманың қунлылығы да анағұрлым артады. Мысалы, **сыр** – **сұр** паронимлери:

Сыр – өзгелерден жасырын татылған ис, гәп, зат, билинбеген ишки

хәрекет (минез-қулық) (ҚҚТС. т.7. 11-бет).

Сұр – боз рең, қоңыр түс (ҚҚТС. т. 6. 340-бет).

Айта берсең иште бардур терең **сыр**,

Мен емеспен қанға қумар түси **сұр** («Қырық қыз» дәстаны, 125-бет).

Бул мысалда бир фонеманың өзгеріуі нәтижесинде паронимлик жуплық жасалған. Паронимлер поэзиялық қатарларда қолланылғанда қосық қатарларындағы уйқасты тәмийинлеў хызметин атқарады. В.В.Маяковскийдің сөзи менен айтқанда: «Уйқас бизди оннан бурынғы қатарға қайтарады, оны еске салады, бир пикирди аңлататуғын бәнттиң барлық қатарларын биргеликте болыўға мәжбүрлейди» [11.168]. Сондай-ақ, уйқас тек қатарларды бир-бири менен байланыстырып, бәнтти пайда етип қоймастан, ал тиккелей мазмунға да байланыссыз болып келеді.

Қол – **қоң** пароними:

Қол – адамның ийинен баслап бармақларына дейинги затты ушлаўға ийкемлескен денениң бир бөлегі, мүшеси (ҚҚТС. т.5. 6-бет).

Қоң – хайўанлардың саўыр ети, малдың жоны (ҚҚТС. т.5. 13-бет).

Сен түсерсең хактың туўры жолына,

Атты бердим сен қалмақтың **қолына**,

Ара шөлге шыға қойсаң жоражан,

Қамшы урма Шубар ябы **қоңына** («Алпамыс» дәстаны, 28-бет).

«Алпамыс» дәстанында «қол» хәм «қоң» сөзлери пароним сыпатында

жумсалған. Алпамыстың аты Байшубар ябы көриниске ийе тулпар болып, оған қамшы урса тулпарлығын билдирип сол адамды ара жетпес узаққа алып қашатуғын болған. Бунда қолланылған «қоң» сөзи малдың астыңғы қарын тәрәпиндеги етин билдирип, бул сөз хәзирги қарақалпақ әдебий тилинде дерлик ушыраспайды.

Паронимлер формасы жағынан жүдә жақын болғаны менен, оларды бириниң орнына екіншиси алмастырылып қолланылса, гәптеги айтылажақ пикир өзгеріуі яки улыўма басқа мәни билдирилиўи мүмкин. Мәселен, **хан** – **қан** пароними:

Хан болдым деп **қан** толып,

Еки бирдей көзиңе («Қырық қыз» дәстаны, 155-бет).

Қарақалпақ тил билиминде паронимия қубылысы арнаўлы түрде изертленбеген. Сол себепли, бул мәселеде хәр түрли көзқараслар ушырасады. Паронимлер хәм паронамизация қубылысын толық үйрениў, оның теориялық тийкарларын жаратыў қарақалпақ тил билиминдеги әҳмийетли мәселелерден бири. Мақалада қарақалпақ тилиндеги паронимлер, оның өзине тән белгилери хәм оның қаҳарманлық дәстанлар тилинде жумсалыўы мәселелерин үйрениў арқалы төмендегидей жуўмаққа келинди: Паронимлер дүзиліси жағынан уқсас, бирақ хәр қыйлы мәниге ийе болған, өз алдына тиллик бирлик; Олар дәстан тилинде уйқасшылықты тәмийинлеў хәм басқа да поэтикалық мақсетлерде кең қолланылған; Паронамизациядан тиңлаўшының дыққатын қаратыў, инсан санасына тәсир етиў хәм еслеп қалыўды тәмийинлеў мақсетинде пайдаланылған. Қарақалпақ қаҳарманлық дәстанларынан «Қырық қыз» хәм «Алпамыс» дәстанларында паронимлер жиий қолланылған, ал «Едиге» дәстанында аз ушырасады.

ӘДЕБИЯТЛАР

1. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов. – Назрань, 2010. с. 234.
2. Сейтназарова И.Е. Қарақалпақ тилинде сөз вариантлары. (Жоқары оқыў орны студентлери ушын методикалық қолланба). – Нөкис: Билим, 2004. 2-б.
3. Mahkamov N., Ermatov I. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati. – Toshkent: Fan, 2013. 85-б.
4. Сидорова Л. Явление паронимии в русском языке // Исследователь. – Москва, 2012. с. 161.
5. Вишнякова О.В. Словарь паронимов русского языка. – Москва: Русский язык, 1984. с. 14.
6. Маъруфов А. Паронимлар луғати. – Тошкент: Ўқитувчи, 1974. 2-б.
7. Нафасова В. Ўзбек тили паронимларининг ифодаланиш усуллари // Ўзбек тили ва адабиети журналы. – Тошкент, 2012. №3. 87-б.
8. Абдиназимов Ш.Н. Лингвопоэтика (оқыў қолланба). – Тошкент: Yoshlar nashriyot uyi, 2020. 34-б.

9. Jomolxonov N. Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent : Talqin, 2005. 181-б.
10. Крысин Л.П. Современный русский язык / Д.Э.Розенталь, И.Б.Голуб, М.А.Теленкова. -11-е изд. – Москва: Айрис-пресс, 2010. с. 446.
11. Гончаров Б.П. Звуковая организация стиха и проблемы рифма. – Москва: Наука, 1973. с. 168.
12. Қарақалпақ тилинің түсіндірме сөзлігі. Жеті томлық. – Нөкіс: Қарақалпақстан, 2023.

Қахрамонлик дostonлар тилида паронамазия

Резюме. Паронимлар деярли барча тилларда мавжуд бўлган лингвистик бирликдир. У жаҳон тилшунослигида, айниқса рус тилшунослигида чуқур ўрганилган ва бу борада турлича фикрлар мавжуд. Қорақалпоқ тилшунослигида паронимлар ва паронамазия ҳодисаси ўрганилмаган. Шу нуктаи назардан мақолада паронимлар, уларнинг бошқа тил бирликларидан фарқи, паронамазия ҳодисаси ва қўлланилишининг ўзига хос хусусиятлари дostonлар тилидан мисоллар келтириб ўрганилган.

Калит сўзлар: паронимлар, квазиомонимлар, омонимлар, сўз вариантлари, унлилар паронимияси, ундошлар паронимияси, аралаш паронимия, паронамазия.

Паронамазия на языке героического эпоса

Резюме. Паронимы – языковая единица, существующая практически во всех языках. Паронимы тщательно изучены в мировом языковом образовании, особенно в русском языкознании, и по этому вопросу существуют разные мнения. Феномен паронимов и паронамации в каракалпакском языкознании не изучен. По этой причине в статье на примерах из эпического языка рассматриваются паронимы, их отличия от других языковых единиц, явление паронамации и особенности их употребления.

Ключевые слова: паронимы, квазиомонимы, омонимы, варианты слов, паронимия гласных, паронимия согласных, комбинированные паронимия, паронамазия.

Paronamasia in the language of the heroic epic

Summary. Paronym are linguistic unit that exists in almost in all language. Paronyms and the phenomenon of paronamasia have not been studied in the Karakalpak linguistics. For this reason, the article investigates paronyms, their difference from other language units, the phenomenon of paronamasia and the specific aspects of their usage, using examples from the epic language.

Key words: paronyms, quasi-homonyms, homonyms, words variants, vowel paronymy, consonant paronymy, mixed paronymy, paronamasia.

УДК 81

ПОНЯТИЙНО-КАТЕГОРИАЛЬНЫЙ АППАРАТ ИНТЕРНЕТ-ЛИНГВИСТИКИ В РАМКАХ ИЗУЧЕНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО ЯЗЫКА

Кененбаев Е. Т.

Чирчикский государственный педагогический университет

Введение. Понятие "языки Интернета" (Internet Languages) можно определить как совокупное обозначение специфического языкового явления, вызванного распространением электронных сетевых коммуникаций. Это понятие, которое, пользуется растущей популярностью, тем не менее, является в некоторой степени условным (вся интернет-коммуникация основана на использовании национальных языков), однако служит для подчеркивания масштабность одномоментно происходящих изменений.

Исследования в современном информационно-коммуникативном поле в настоящий момент включают в себя не только естественный язык и язык жестов, но и коммуникации в самом широком смысле, включая музыку, фотографию и видео. Исходя из данной реальности лингвистов в первую очередь интересует язык как система звуков и лексики - грамматических средств, фиксирующая результаты мыслительной деятельности и являющаяся инструментом общения между людьми, обмена мыслями и взаимопонимания в обществе.

В то же время в контекст современных текстовых сообщений активно внедряются языки музыки, танца, кино и театра. В результате такого внедрения на некоторое время стал широко использоваться термин "компьютерно-опосредованная коммуникация", который охватывал мобильные телефоны, смартфоны, продукция Apple, голосовые анализаторы в стиральных машинах, GPRS (General Packet Radio Service) (стандарт передачи данных в сетях мобильной связи), навигаторы. Вместе с тем электронное общение в Интернете уже не связано только с компьютерами, поскольку с появлением аудиокниг Интернет вышел за рамки этого устройства.

Это привело к появлению терминов "электронно-опосредованная коммуникация" (ЭОК) и "цифровая коммуникация" (ЦК). Какой из этих терминов станет общепринятым, еще предстоит выяснить, но с точки зрения лингвиста оба они очень широки и многозначны, поскольку охватывают области, выходящие далеко за пределы лингвистики. Поэтому мы считаем, что "интернет-лингвистика" — это наиболее подходящий термин для направления изучения всех признаков функционирования естественного языка в области коммуникации в электронной среде Интернета. Лингвистам, имеет смысл сосредоточиться на лингвистических, а не технических, социологических или психологических аспектах процесса коммуникации.

Становится ясным, что интернет-лингвистика находится в стадии становления, но эта область динамично развивается. Сегодня интернет-лингвистика включает в себя синтаксис Интернета, семантику Интернета, морфологию Интернета, анализ Интернет-дискурса, стили передачи информации (фонология, графология, мультимедиа), психолингвистические и социолингвистические направления в исследованиях Интернета, а также другие проекции и аналогии с традиционной лингвистикой. Рассматривая работу лингвистов, можно